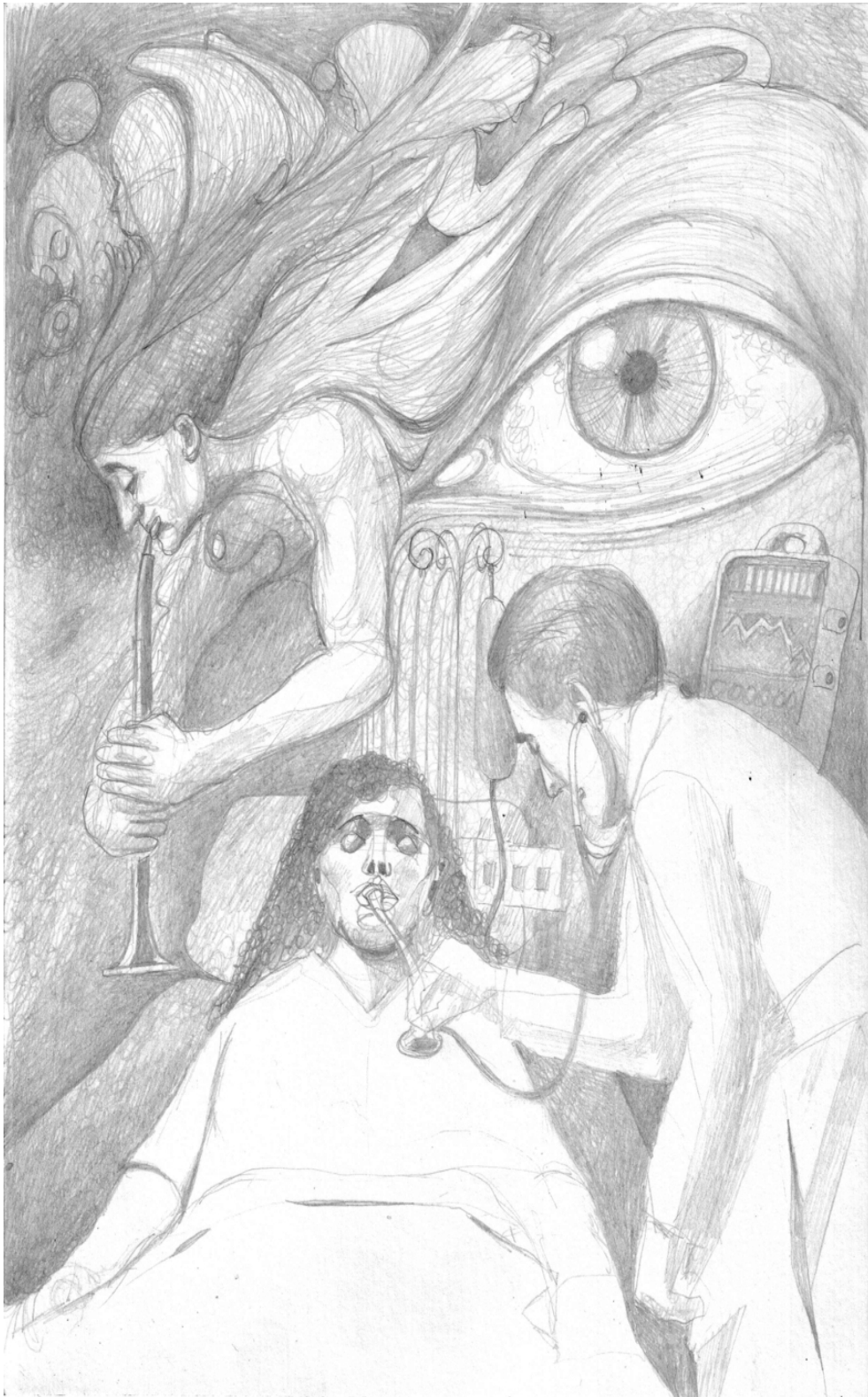

*Inleiding tot een poging tot het verklaren van het
gegeven van de extra-zintuiglijke waarnemingen*

Steeds meer medici die sceptisch stonden tegenover het verschijnsel dat heropgestane hersendoden accurate herinneringen hebben over de periode dat zij er zagezegd niet waren, beginnen de mogelijkheid ernstig te nemen van het bestaan van alvast een gedeeltelijk onstoffelijk facet van het leven en enkelen onder hen hebben daaromtrent research verricht nadat zij zelf in de situatie hebben verkeerd van de patiënten van wie zij de verhalen zijn gaan bestuderen.

De menigvuldige en opvallend gelijkluidende verhalen over tunnels met licht van mensen die terugkeerden uit een comateuze toestand, zijn mogelijk achterhaald daar zij zouden kunnen worden verklaard als reacties van het brein op hypoxie, vergelijkbaar met de *fata morgana* van quasi elke dorstige in de woestijn. Maar dat is zeker niet het geval met de getuigenissen van de heropgestane hersendoden, eenvoudigweg omdat er dan geen enkele activiteit van het zenuwstelsel meetbaar was: zij blijken vaak letterlijk te kunnen weergeven wat hun oren zouden hebben gehoord en wat hun ogen zouden hebben gezien indien deze zintuigen ook konden horen en zien in de bewuste tijdspanne waarin zij effectief doof en blind zijn geweest.

Omdat onderzoek uitwijst dat wij enerzijds en door de band genomen niet kunnen horen en zien wanneer onze oren en ogen het laten afweten, besluiten wij dat het met onze oren en ogen is dat wij horen en zien. De uitzonderingen op deze regel moeten ons echter doen besluiten dat de conclusie die wij op grond van onze vaststellingen maakten, overhaast is: omdat er gevallen zijn waarin wij de afwezigheid van alle zintuiglijke activiteit ten spijt, waarnemingen doen welke wij aan de werking van onze zintuigen plegen toe te schrijven, kunnen we niet zomaar

besluiten dat onze zintuigen absoluut noodzakelijk zijn voor het doen van wat wij zintuigelijke waarnemingen plegen te noemen.

Opnieuw moet men hier op zijn hoede zijn voor overhaaste gevolgtrekkingen, want het besluit dat onze zogenaamd zintuiglijke waarnemingen, niet zintuiglijk zouden verlopen, ware even onjuist als het besluit dat wij niet zonder onze zintuigen zouden kunnen horen of zien. Voorzichtiger is het om de oorzakelijke relatie hier achterwege te laten en te zeggen dat specifieke zogenaamd zintuiglijke waarnemingen *meestal samengaan* met specifieke zintuiglijke activiteit.

De verlammingshypothese

Spontaan denkt men bij het voorgaande aan een fysiek verschijnsel dat zich ter hoogte van het zenuwstelsel voordoet van zodra wij de slaap vatten en dat er ook voor zorgt dat wij niet door het raam vallen wanneer wij dromen dat wij alleen maar een tuin inwandelen, en dat is meer bepaald de ontkoppeling van de wil van het lichaam: eenmaal in de droomfase beland, heeft de wil om bijvoorbeeld op te staan en te lopen, niet meer deze fysieke activiteiten zelf tot gevolg doch slechts hun voorstelling in de droom. Uiteraard beveiligt deze ingeboren reflex ons tegen de gevaren waaraan sommige slaapwandelaars blootstaan, over wie men jammer genoeg soms moet vernemen dat zij tijdens hun nachtelijke wandelpartijen verongelukken. De slaap verlamt ons als het ware om aan de droom de vrije teugel te kunnen geven.

De gebeurlijke analogie tussen enerzijds de beveiligende zelfverlamming tijdens een droomfase in de slaap en anderzijds de kennelijke omschakeling van zintuiglijke naar niet-zintuiglijke waarneming tijdens het uitvallen van elke fysieke

activiteit is mogelijkерwijze even verrassend als complex. Wat het lichaam doet om de dromer toe te staan zich veilig te bewegen in zijn droom – het induceren van een tijdelijke verlamming – is misschien wel vergelijkbaar met wat er gebeurt met iemand die overgaat van het leven naar de dood en dan terug. Want als de dood nu eens niet beschouwd werd als minder nog dan de slaap doch daarentegen als een hogere, geestelijke bestaansvorm, waarbij vergeleken het leven dan 'slechts' een soort van droomtoestand was, dan kon men misschien wel zeggen dat ons geestelijk lichaam met zijn volstrekt geestelijke waarnemingen en activiteiten, zichzelf zou beschermen tegen ongelukken tijdens zijn verblijf in het stoffelijke, door de uitschakeling van geestelijke waarnemingen en van andere geestelijke activiteiten, welke dan voor de duur van dat verblijf werden vervangen door 'meer onschuldige' stoffelijke of zintuiglijke activiteiten. Zoals de slaap de dromer beschermt tegen gevaarlijke bewegingen in de 'echte' wereld (van de wakkeren) door hem helemaal te verlammen, zo zou het nederdalen in de stoffelijke wereld (waartoe in de voorgestelde analogie het leven te herleiden was), de betrokken geest beschermen tegen gevaarlijke geestesbewegingen door deze te blokkeren zodat alleen de zintuiglijke en de stoffelijke (als de onschuldige afspiegelingen van de geestelijke) actief zouden blijven. Waarmee meteen gezegd is dat (in deze analogie) de twee (het zintuiglijke en het geestelijke) in het geestelijke leven samen bestaan zoals ook de fysieke activiteit en de verbeelding daarvan samen bestaan in het stoffelijke leven, terwijl het zintuiglijke wegvalt waar de geest zich in de stoffelijke werkelijkheid begeeft, precies zoals de fysieke beweging bij iemand wegvalt van zodra hij de wereld van de droom betreedt.

Bekijken we eerst nogmaals aandachtig wat er precies gebeurt in de droomwereld en in de stoffelijke wereld op het ogenblik dat wij een bepaalde fysieke activiteit verrichten, zoals bijvoorbeeld het doen van enkele stappen voorwaarts, dan kunnen wij vaststellen dat deze beweging van het lichaam gepaard gaat met een voorstelling van de fysieke beweging in onze verbeelding of dus in wat wij onze droom zouden kunnen noemen, zij het dan dat deze droom, zeer in tegenstelling tot de droom tijdens de slaap, door ons kan gestuurd worden. Onze lichamelijke beweging verloopt met andere woorden samen met een verbeelde beweging, welke wij identificeren met ons bewustzijn van die beweging. Voor alle duidelijkheid moet hierbij ook worden opgemerkt dat deze parallellie allerm minst strak, eenduidig en ondubbelzinnig is: vooreerst gaat de verbeelding die wij beschouwen als de wil om te bewegen, aan de lichamelijke beweging zelf vooraf; vervolgens begeleidt de verbeelding van de beweging, de lichamelijke beweging simultaan, wat wij het bewustzijn van de beweging noemen; tenslotte controleert de verbeelding ook nog of de fysieke beweging zich volgens plan voltrokken heeft. En zoals iedereen dat bij zichzelf kan nagaan, is deze indeling in drie fasen in feite een simplificatie van de werkelijke gang van zaken waarin een onophoudelijke wisselwerking aan de gang is tussen enerzijds het fysieke bewegen en anderzijds het 'willen', het 'vaststellen' en het 'controleren' daarvan in onze 'verbeelding'. Tijdens het uitvoeren van een beweging, verplaatst het gebeuren zich misschien wel vele duizenden keren per seconde van de lichamelijke activiteit naar de geestelijke en terug, wat wellicht noodzakelijk is doordat een al te langdurig verwijlen in het

stoffelijke, bewustzijnsverlies zou meebrengen, terwijl een al te langdurig verwijlen in de verbeelding, het contact met de stoffelijke realiteit zou verbreken zodat men als het ware zou verdwalen in zijn verbeelding, geheel vervreemd van de stoffelijke werkelijkheid. Wanneer bijvoorbeeld een leerling een hamer leert te hanteren, dan moet zijn leraar hem voortdurend attent maken op wat hij doet teneinde het werk efficiënt en veilig te kunnen laten verlopen, en dit attenderen door de leraar van de leerling op zijn 'werk', zet in feite het mechanisme van de beschreven continue wisseling van positie (namelijk: van het fysieke naar het geestelijke en terug) in gang.

Het moet nu duidelijk zijn dat het doen van een lichamelijke beweging 'gepaard' gaat met een verbeelde beweging, en wel zo, dat er een voortdurende wisseling tussen beide posities plaatsgrijpt, welke noodzakelijk blijkt voor het zich kunnen voltrekken van de beweging als zodanig. Er is tijdens een lichamelijke handeling een soort van wat wij *feed-back* plegen te noemen aan de gang, welke de handeling bewust maakt en stuurbaar, en die *feed-back* moet worden aangeleerd, wat betekent dat ze niet uit zichzelf ontstaat doch uit de interiorisering bij de leerling van de instructies van de leraar: "Kijk goed! Denk na! Droom niet weg! Hou dat goed vast!..." De handeling is met andere woorden pas mogelijk door het 'samen' bestaan van twee werelden, met name de stoffelijke wereld waarin de dingen écht bestaan maar tegelijk ook de onstoffelijke wereld van de verbeelding waarin de stoffelijke dingen herleid zijn geworden tot onstoffelijkheden terwijl ze toch nog herkenbaar blijven aangezien het volstaat dat men eraan denkt opdat men ze ook zou 'zien'. En hier is dan uiteraard sprake van wat met enige voorzichtigheid en geheel voorlopig

misschien wel een 'geestelijk zien' mag genoemd worden. Voorlopig en met enige voorzichtigheid omdat het hier uiteraard nog steeds niet gaat om een geestelijk zien van stoffelijke dingen doch om een geestelijk zien van geestelijke dingen. We kunnen namelijk goed vatten dat we met stoffelijke ogen, stoffelijke dingen kunnen zien en dat we met ons geestesoog een geheel verbeeld ding kunnen zien, terwijl slechts in de uitzonderlijke gevallen zoals beschreven in onze eerste paragrafen, sprake is van het zien en horen van stoffelijke dingen met uitsluitend geestelijke ogen en oren. Dat dit laatste alsnog mogelijk is, kan misschien wel begrijpelijk en aannemelijk worden gemaakt middels een analyse zoals zopas geïnitieerd: een analyse van wat er precies gebeurt tijdens een eenvoudige fysieke handeling. Uit zo'n analyse blijkt namelijk dat daar waar wij dachten ons volledig in de stoffelijke wereld te bevinden, we in feite met één been in de stoffelijke wereld staan en met het andere in een geestelijke werkelijkheid, en dat wij tegelijk en snel wisselend gebruik maken van enerzijds onze stoffelijke zintuigen en anderzijds het geestelijke zien, horen, voelen en zo meer. Een geestelijk plan, ontastbaar, onecht en alleen waar te nemen met geestelijke ogen en oren, realiseert zich in de stoffelijke werkelijkheid tot bijvoorbeeld een écht gebouw dat met stoffelijke zintuigen waarneembaar is, en dit gebeurt via onze handelingen die zich in wezen op de grens zelf van twee volstrekt verschillende werelden bevinden, in een aan te leren evenwicht vergelijkbaar met dat van een koorddanser op zijn koord. Maar er is nog een lange weg te gaan vooraleer de wetten die de twee te beschrijven werelden scheiden en verbinden, kunnen worden in kaart gebracht.

Tussen lichaam en geest

Terwijl menigeen gelooft zich uitsluitend in een stoffelijke wereld te bevinden, moet men toch erkennen dat het verrichten van een handeling onmogelijk ware indien daarbij helemaal geen geest betrokken was. Diegene die de handeling wil stellen, voltrekt daarvan eerst een soort van voorafspiegeling in zijn verbeelding en dus in een onstoffelijke droomwereld, om dan tot de handeling zelf over te gaan waarvan wij zeggen dat zij zich voltrekt in een stoffelijk universum. En de zich spontaan opperende vraag of er dan geen 'tussenwerelden' mogelijk zijn, kan onmiddellijk bevestigend beantwoord worden. Zo bijvoorbeeld kan de taal waarin iemand aankondigt dat hij van plan is om dit of dat te doen, zowel in de stoffelijke als in de geestelijke wereld gesitueerd worden.

De taal waarin iemand aankondigt wat hij van plan is te doen, situeert zich in de stoffelijke wereld in die zin dat zij is opgebouwd uit stoffelijke of althans hoorbare geluiden en/of zichtbare tekens, maar tegelijk ontleent zij haar betekenis aan het feit dat haar stoffelijke bouwstenen een onstoffelijk aspect hebben aangezien zij verwijzen naar iets waarmee zij niet samenvallen. De link tussen het teken en zijn betekenis welke het tot teken maakt, wordt gevormd middels een afspraak die trouw vereist en die inhoudt dat wij bijvoorbeeld bij het horen van de naam van een stoel ('stoel') niet alleen denken aan het woord 'stoel' maar tevens aan een echte stoel, en onze voorstelling van een 'echte' stoel voltrekt zich als een 'onechte' (want onstoffelijke) waarneming die in feite een echte waarneming met het geestesoog is, waarbij het waargenomene eveneens 'onecht' (want onstoffelijk) aan ons geestesoog verschijnt, terwijl wij tegelijk ook kunnen zeggen dat wat zich

aan ons geestesoog openbaart 'echt geestelijk' van aard is. Het probleem dat zich hier aandient, is alles behalve eenvoudig.

Geest is teken: wat niet met zichzelf samenvalt

Een boodschap is iets onstoffelijks maar kan zich niet in de wereld manifesteren zonder een stoffelijke drager, een zogenaamd medium. Een boodschap is een geestelijke inhoud die van het ene (geestelijke) individu wordt overgeheveld naar het andere (geestelijke) individu. De boodschap zelf is iets geestelijk want iets betekenisvol en dus iets wat verwijst naar iets buiten zichzelf, terwijl zowel de drager van de boodschap als datgene waarop de boodschap betrekking heeft, stoffelijke zaken zijn. Het onstoffelijke of dus het geestelijke van een boodschap is aldus datgene dat verwijst naar iets anders dan zichzelf, datgene wat zegt: "Ik ben niet ikzelf maar wel dit of dat daar". Zo zegt een letterteken dat het niet de inktvlek op papier is doch een welbepaalde klinker, een medeklinker of een leesteken, en een woord zegt ons dat het niet samenvalt met wat wij zien wanneer wij het lezen of met wat wij horen wanneer het wordt uitgesproken, maar dat het daarentegen verwijst naar bijvoorbeeld datgene waarvan het de naam is, wat wil zeggen: de vertegenwoordiger. Meer bepaald vertegenwoordigt de naam van een ding het ding zelf in de wereld van de taal, terwijl het ding zelf zich ophoudt in bijvoorbeeld de stoffelijke wereld of in de geestelijke. De wereld van de taal is een tussenwereld en die kan tot stand komen middels afspraken (we spreken bijvoorbeeld af dat 't' een welbepaalde medeklinker is) of door gelijkenissen (de tekening van bijvoorbeeld een boom uit grafiet op papier lijkt op de houten boom in de wei) of ook nog anderszins (een muziekstuk bestaande uit hoorbare geluiden verwijst naar een soort 'vormenwereld' die bestaat in onze

verbeelding maar die tevens een zekere objectiviteit heeft, wat zich toont in het feit dat er een zekere consensus bestaat over wat al dan niet schoon is).

Iets onstoffelijks of geestelijks is derhave niet zomaar iets dat onzichtbaar is of onwaarneembaar in het algemeen, want indien het helemaal niet waarneembaar was, dan zouden wij ook helemaal niets (kunnen) vernemen over het bestaan ervan; het is daarentegen iets dat zich verbergt achter iets stoffelijks, het is iets waarvan het stoffelijke waarachter het schuilgaat, een teken is of een verwijzing. Dat het getal 4 iets onstoffelijks is of iets geestelijks, betekent dat het getal 4 niet samenvalt met het teken 4 dat naar het getal als zodanig verwijst; het teken is zichtbaar, hoorbaar, tastbaar of waarneembaar in het algemeen, terwijl het getal zelf niet met onze zintuigen kan waargenomen worden; we moeten het vatten met onze geest, ook al gebeurt dit via de zintuigen welke het teken waarnemen dat naar het getal verwijst. Op die manier is bijvoorbeeld in de religie de persoon Jezus de (waarneembare) naam want het (waarneembare) teken van (de onzichtbare, onwaarneembare) God: het woord 'Jezus' is de naam van de mens Jezus en de mens Jezus is de naam van God. Het teken op zich had immers geen enkele zin indien het niet verwees naar iets anders want behalve zijn tekenwaarde mist het elke andere intrinsieke waarde. Het teken heeft pas zin mits ook het betekende, dus datgene waar het naar verwijst, bestaat, en alleen het betekende geeft aan het teken zijn zin die dus een loutere verwijzing is. Het betekende op zich is onwaarneembaar maar indien het niet bestond, dan bestond ook het teken niet. Het teken getuigt daarom van het bestaan van iets waar het naar verwijst, en geloven wij niet in datgene waar het teken naar verwijst, dan moeten wij consequent daarmee ook

het bestaan van het teken verwerpen. Welnu, op deze voorwaardelijkheid berust onze hele werkelijkheid.

Hoe het eeuwige afwezige het aanwezige fundeert

Zoals wij het naïef realisme achter ons moeten laten waarin wij slechts iets als zijnde echt bestaande erkennen als wij het kunnen voelen, zien en horen, zo ook moeten wij het naïeve dualisme ontstijgen waarin wij het stoffelijke of het zintuiglijk waarneembare erkennen naast het geestelijke. Het is weliswaar een mooie denkoefening om naast het stoffelijke ook het geestelijke te introduceren, maar alras worden wij gewaar dat al datgene waarvan wij het bestaan moeten erkennen, gelinkt is aan de voorwaardelijkheid waarvan hoger sprake. Meer bepaald is het niet eenvoudigweg zo dat de werkelijkheid zou bestaan uit een stoffelijk en een geestelijk compartiment, maar veeleer is datgene het geval waarop onze omgang met de taal licht werpt: niets van al het zijnde berust op zichzelf maar daarentegen is alles wat aanspraak maakt op bestaan, slechts een teken van iets anders dat zich bevindt in een wereld die bij wijze van zeggen wat hogerop gelegen is, waarbij eigenlijk van ouds her wordt aangenomen dat het uiteindelijk betekende waar alle tekens naar verwijzen, het punt Omega is ofwel God. In die zin herkent men hier makkelijk de werkelijkheid van de afhankelijkheid van al het bestaande van God: alles wat aanspraak maakt op bestaan, ontleent zijn betekenis, zijn zin en dus zijn wezen uitsluitend aan datgene waarvan dit het teken is, en het uiteindelijk betekende waar alles naartoe wijst en waarvan alles in het teken staat, wordt God genoemd. Meteen wordt duidelijk – uiteraard in zoverre hier van duidelijkheid sprake kon zijn – dat God ongrijpbaar is, onbereikbaar en onkenbaar, zodat men in Hem dient te geloven. Hij moet met andere woorden vooropgesteld

worden op straffe van het totale betekenisverlies van alle dingen die immers aan Hem hun betekenis ontleen omdat zij 'slechts' tekens zijn die hun zin aan het betekende ontleen. Men kon bijvoorbeeld nooit zeggen dat God niet bestaat om de eenvoudige reden dat de echtheid van die uitspraak pas ernstig genomen kan worden op voorwaarde dat men erkent dat hij in zijn bestaan afhankelijk is van zijn betekenis en dus van datgene waar hij naar verwijst, en dat is uiteindelijk een eindbetekenis welke wij aanduiden met de laatste letter van het Griekse alfabet of met de naam 'God' die in feite noodzakelijkerwijze het 'voorlaatste ding' blijft omdat het nog steeds niet God zelf is doch diens naam. Namen blijven naar namen verwijzen omdat zij in hun eigen wereld opgesloten zitten, omdat wij in onze eigen wereld opgesloten zitten, en het overstijgen van onze wereld kan niet gebeuren op eigen kracht maar vergt noodzakelijk een tussenkomst van hogerhand. Maar hier mogen we niet van stapel lopen.

Verschillende lagen van eenzelfde werkelijkheid

We mogen niet verdwalen in abstracties en daarom is het aangewezen om op tijd en stond uit de abstracties terug te keren naar wat wij het concrete plegen te noemen – het concrete oftewel datgene waarvan wij in zekere zin afhankelijk zijn en blijven. Dat zoals hoger gezegd het lagere zijn zin en zo ook zijn wezen ontleent aan het hogere, impliceert niet dat het hogere zomaar zonder het lagere zou kunnen blijven voortbestaan en een voor de hand liggende realiteit welke onze blijvende afhankelijkheid van onze fundamenteën kan verduidelijken is die van het aangewezen zijn en blijven van elk levend wezen op voedsel.

Stel dat wij verdiept zijn in lectuur en meer bepaald in de studie van bijvoorbeeld de priemgetallen. Zodoende bevinden wij ons in een wereld die wegens het onstoffelijke karakter van de getallen en van de wetten die in de getallenwereld heersen, van geestelijke aard is. Dan kunnen wij vaststellen dat wij ons gedurende een periode van meerdere uren in dat compartiment van de wereld van de wiskunde kunnen ophouden en dat wij er zodanig in opgaan dat wij vergaten een stoffelijk lichaam te hebben. Wie zich ooit op een belangstellende wijze in de wonderbaarlijke wereld van de wiskunde heeft begeven, zal ook kunnen getuigen dat die geestelijke dimensie dermate meeslepend is dat ze ons niet alleen doet vergeten dat wij van stof zijn maar dat zij ons bovendien het stoffelijke doet vervloeken in die zin dat de gedwongen terugkeer naar de stof, bijvoorbeeld op het ogenblik dat men zich genoodzaakt ziet om iets op te schrijven, als een verschrikkelijke hindernis en als een bijzonder frustrerende gesel ervaren wordt. Men zit bijvoorbeeld in een welbepaalde sfeer, in een zoektocht naar een verborgen orde in welbepaalde getallenreeksen, en dan ineens ervaart men dat zijn geheugen tekort schiet; op dat ogenblik heeft men een stukje papier en een potlood nodig, en wel onmiddellijk, wat wil zeggen dat elke seconde dat het duurt om dat papier te bemachtigen dat godbetert ergens verborgen ligt in een stoffelijk labirint vol kasten met laden dat met de ruimte waarin zich de getallen bevinden helemaal geen uitstaans heeft – elke seconde dat het duurt om pen en papier te bemachtigen is er een te veel en wordt ervaren als een eeuwig durende hel. De zoektocht naar pen en papier moet ook heel snel verlopen, wat eigenlijk wil zeggen: die 'terugkeer' naar de stoffelijke wereld dient zo kort te duren dat men bij wijze van zeggen niet gewekt

wordt uit zijn geestelijke droom. En het te volbrengen manoeuver is derhalve heel goed vergelijkbaar met de haast en spoed waarmee wij des nachts gaan plassen: het dient te gebeuren in de kortst mogelijke tijdspanne en tevens met de meeste omzichtigheid, in die zin dat wij er naar trachten om tijdens het verlaten van de sponde enerzijds net wakker genoeg te worden om ons te kunnen verplaatsen en te kunnen plassen, maar anderzijds ook niet té wakker en dus niet zodanig wakker dat wij de draad verliezen van de droom waarin we ons willen kunnen blijven vermeien.

Het ontbijt, het middagmaal en het avondmaal maar ook de nachtrust en nog vele andere activiteiten zijn onderbrekingen van onze dagelijkse geestelijke werkzaamheden – onderbrekingen die noodzakelijk zijn en die bestaan uit een terugkeer van de geest naar de stof. In feite grijpen die fysieke activiteiten simultaan met de geestelijke plaats, aangezien bijvoorbeeld het verorberen van voedsel slechts een deel is van een proces – de spijsvertering – dat grotendeels onbewust verloopt tijdens onze geestelijke werkzaamheden. Ook hier bevinden wij ons zodoende tegelijk met het ene been in de geestelijke wereld en met het andere been in de stoffelijke en waarschijnlijk vele duizenden keren per seconde springen wij van de ene naar de andere wereld over en weer. Op vastgestelde tijdstippen echter, dienen wij ons gedurende een wat langere periode in een andere wereld op te houden dan deze waarin we feitelijk verward zijn. En er zijn mechanismen – ontstaan vanuit noodzaak – die ons wekken uit de ene wereld om een andere naar binnen te gaan, en zo staken wij gedurende een wijle het schrijven van een brief om een stukje te gaan eten, of wij vallen in slaap voor de duur van een nacht, of wij worden

daarentegen uit onze slaap gewekt, gedeeltelijk om te plassen ofwel voorgoed omdat het dag wordt en wij moeten opstaan om de trein te halen.

Onze periodieke terugkeer naar de stoffelijke wereld, of liever: ons onophoudelijk pendelen tussen het geestelijke en het stoffelijke, is kennelijk dermate fundamenteel dat het ons eigen bestaan overstijgt, aangezien het leven zelf van elke enkeling ontstaat vanuit bijna niets en tot quasi niets terugkeert om pas daarna te hervatten. Het herbeginnen van het leven geschiedt fysiek in het nakomelingschap maar een ultieme troost kan de mens uit die realiteit niet putten omdat hij tevens ergens de verwachting koestert dat, parallel daarmee, hij ook in het geestelijke, of als geestelijk wezen, herboren zal worden. Maar hier zijn we al veel te voortvarend van stapel gelopen.

Recapitulatie

Dat mensen in afwezigheid van elke activiteit van zintuigen en hersenen, waarnemingen blijken te kunnen doen welke met zintuiglijke waarnemingen stroken, duidt op het bestaan een niet-zintuiglijke waarneming welke kennelijk simultaan met de zintuiglijke kan verlopen. Een verklaring hiervoor ware mogelijk indien men aannam dat de dood te vereenzelvigen was met een louter geestelijk bestaan dat zich dan zou verhouden tot onze wakkere werkelijkheid zoals onze wakkere werkelijkheid zich verhoudt tot de droom. Inzake de relatie tussen onze wakkere werkelijkheid en de droom doet zich immers een verschijnsel voor waarbij het lichaam en de ziel welke in het wakkere leven onderling in een nauw verband samenwerken, tijdens de slaap van elkaar worden losgekoppeld met het oog op de veiligheid van de betrokkene en meer bepaald verlamt de

slaper dan zijn lichaam om te vermijden dat hij ook fysiek gaat uitvoeren wat hij droomt. Analooq zouden, om gelijkaardige redenen, in de geschetste veronderstelling, vanuit ons zuiver geestelijk bestaan, de zuiver geestelijke activiteiten, waartoe ook de zuiver geestelijke waarnemingen behoren, uitgeschakeld worden zodat alleen de 'onschuldige' fysieke handelingen, waartoe ook de zintuiglijke waarnemingen behoren, in werking blijven. Anders uitgedrukt: zoals de mens tijdens de slaap zijn fysieke lichaam verlamt om te vermijden dat de dromer (die niets afweet van de fysieke wereld) zijn fysieke bewegingen zou sturen (zoals dat bij een slaapwandelaar gebeurt die hierdoor fysiek in gevaar komt), zo ook schakelt de geestelijke mens tijdens het fysieke leven zijn zuiver geestelijke activiteiten uit teneinde te vermijden dat de lichamelijke mens (die onwetend is omtrent het zuiver geestelijke leven dat hij immers identificeert met de dood) dit geestelijke leven in gevaar zou brengen.

Als de fysieke mens slaapt, staat de dromer op en als de geestelijke mens slaapt, staat de fysieke mens op. Als de fysieke mens slaapt en de dromer staat op, moet worden verhinderd dat de wil van de dromer van invloed kan zijn op het lot van de fysieke mens. Analooq: als de geestelijke mens slaapt en de fysieke mens staat op, moet worden verhinderd dat de wil van de fysieke mens het lot van de geestelijke mens kan beïnvloeden. De geestelijk activiteit (en dus ook de activiteit van de geestelijke waarnemingen) moet ongedaan gemaakt worden tijdens het opstaan van de fysieke mens, en dit om precies dezelfde redenen waarom onze fysieke bewegingen onmogelijk moeten worden gemaakt terwijl wij dromen. Dit is beknopt wat verondersteld moet worden teneinde te kunnen

verklaren waarom het soms gebeurt dat mensen onzintuiglijke waarnemingen doen.

De verwisseling van werelden en de verrijzenis

In acht genomen het feit dat, zij het klaarblijkelijk eerder uitzonderlijk, door mensen niet-zintuiglijke waarnemingen kunnen worden gedaan, dienen wij eerlijkheidshalve ons werkelijkheidsbeeld aan deze gegevens zodanig aan te passen dat ook deze (uitzonderlijke) niet-zintuiglijke waarnemingen verklaarbaar worden. Zouden wij eraan verzaken om ons werkelijkheidsbeeld aan te passen aan álle gegevens waarover wij beschikken – de zogenaamde feiten – dan zouden wij onrecht plegen en onszelf beliegen met een werkelijkheidsbeeld waarvan wij dan heel goed wisten dat het onwaarachtig was. Met betrekking tot het onderwerp van het onderhavige onderzoek, met name de realiteit van de niet-zintuiglijke waarnemingen, dienen wij aan te nemen dat de toestand welke wij gelijkstellen met de dood, in feite een toestand van onstoffelijk of zuiver geestelijk leven is, teneinde de realiteit van de niet-zintuiglijke waarnemingen te kunnen verklaren.

Of er naast deze aanname nog andere vooropstellingen mogelijk zijn, wordt hier nog in het midden gelaten, maar het ziet er wel naar uit dat het identificeren van de zogenaamde dood met een puur geestelijk bestaan, een werkelijkheidsbeeld meebrengt dat ons met onze niet-zintuiglijke waarnemingen niet in de kou laat staan. Is de gedane toegeving te groot? Loont ze niet de moeite? Is ze niet eenvoudig genoeg en brengt ze meer vragen mee dan ze kan oplossen? Dat zijn momenteel nog verder uit te spitten kwesties. Trachten we ons nu eerst een beeld te vormen van de realiteit welke zich in de geest van velen als de dood verkapt.

Om te beginnen is datgene wat wij de dood noemen enkel waarneembaar wanneer het de dood van derden betreft. Deze waarheid impliceert echter niet dat wij de eigen dood niet kunnen ervaren, waarnemen of kennen, aangezien wij aangaande derden op de keper beschouwd helemaal niet de dood waarnemen wanneer zij met leven opgehouden hebben, doch slechts een vermoedelijke totale afwezigheid van de overledene in zijn lichaam. Dat de overledene 'er' niet meer is, kunnen wij immers geenszins besluiten vanuit de vaststelling dat hij kennelijk niet meer met zijn lichamelijke aanwezigheid samenvalt. Het blijft aldus perfect mogelijk dat waar sprake is van de dood van een derde, deze persoon alleen maar van zijn fysieke lichaam (en mét zijn lichaam ook van de vertrouwde ruimte en tijd waarin dat lichaam baadt) werd losgemaakt. En misschien kon men over de overledene wel zeggen dat hij of zij gewoon elders aanwezig was, ergens los van de vertrouwde context of uit zijn of haar context gerukt, waardoor hij ook niet langer waarneembaar was. Maar laten we eerst kijken naar wat dit betekent.

Op deze bladzijde staan lettertekens afgebeeld en het komt niet bij ons op om eraan te twijfelen dat bijvoorbeeld de eerste letter van de huidige zin niet de letter 'O' zou zijn doch een ei. Dat wij een 'O' zien en geen ei, vindt zijn oorzaak in het feit dat wij middenin een tekst een letter verwachten; indien wij ons hier niet zouden buigen over een tekst maar daarentegen over een vogelnest, dan zouden we in precies dezelfde vorm ongetwijfeld een ei herkennen. We nemen waar wat in de lijn van onze verwachtingen ligt en we verwachten wat past in de context die aan de orde is, wat mogelijk is in de actuele wereld. Als wij naar muziek luisteren met de koptelefoon en ergens in

de verte weerklinkt een donderslag, dan is het heel goed mogelijk dat we deze klank gaan interpreteren als een paukenslag, en uiteraard ook andersom zullen wij, in de tuin gezeten tijdens een zomers onweer, de paukenslagen van een muzikale buurman gebeurlijk spontaan als donderslagen in de verte interpreteren. Voor zaken die zich bevinden in een context die niet de hunne is, blijken wij volslagen blind te zijn en misschien is het wel zo dat een overledene helemaal niet weg is maar dat hij alleen maar zijn gewone context – zijn lichaam – verlaten heeft en zich bevindt in een nieuwe context welke wij niet kunnen waarnemen omdat wij er letterlijk geen oog voor hebben. We verwachten niet dat de dode verderleeft en daarom ook zouden wij hem niet herkennen indien hij daags na zijn begrafenis onze weg zou kruisen: we zouden hem prompt voor een ander houden, eventueel iemand die goed op de overledene lijkt, iemand die ons aan hem doet denken of, eerder nog, zouden we de 'dode' die onze weg kruist niet voor een echte persoon aanzien, we zouden hem of haar voor een van onze eigen gedachten houden. Het geval deed zich exemplarisch voor ten tijde van de verrezen Christus die door de ongelovige Thomas helemaal niet werd waargenomen totdat hij op uitnodiging van de Heer zijn hand in diens wonde legde.

Verklaring en beschrijving

Onderzoek aangaande de dingen die ons tot grote verwondering brengen, wordt nog steeds door het gros van de mensen beschouwd als onzinnig of zelfs als een taboe en het is ook nooit anders geweest, terwijl het tegelijk zo is dat het onderzoek het enige correcte antwoord is op onverstand; het is de basis van elke wetenschap en het begin van elke kostbare vondst die dan een lamp is die mee de duisternis van de onwetendheid verdrijft

en bijdraagt aan de verlichting. Tegelijk is en blijft het zo dat het 'verstaan' van de dingen een bijzonder relatief begrip is en dat altijd ook zal blijven: reeds Aristoteles definieerde het geven van een verklaring voor een gegeven zaak (die we niet zomaar kunnen aanvaarden) niet anders dan als het aanvaardbaar maken van die zaak, waarbij het tot aanvaarding brengen van die zaak inhoudt dat men ze zodanig *beschrijft* dat ze aannemelijk *wordt*. De zaak wordt met andere woorden in zo'n context geplaatst dat het lijkt alsof ze spontaan uit die context opborrelt, zodat we dan aannemen dat ze niet langer verklaard hoeft te worden, ze strijkt ons immers ook niet langer tegen de haren. Want het zijn de dingen die ons tegenstaan, die pijn berokkenen of die opvallen welke onze aandacht trekken; al het andere behoeft immers geen verklaring daar het zich op generlei wijze manifesteert en derhalve geen enkel gevaar inhoudt voor ons.

En de stap van Aristoteles naar de moderne westerse wetenschap is bijzonder vlug gemaakt, wetende dat het wezen van de verklaring gelegen is in het aanvaardbaar maken of in het inpassen van het te verklarene in onze vertrouwde wereld, en dat is een zaak van beschrijving. Verder geloven wij dat wij iets verklaard hebben van zodra wij van het te verklarene een historische beschrijving hebben gegeven, omdat wij die beschrijving verkeerdelijk verwisselen met een oorzakelijkheidsverklaring. Bij het begaan van deze denkfout identificeren we wat aan het te verklarene voorafgaat met datgene wat het eventueel veroorzaakt. Oor-zaak of oer-zaak betekent ook niets anders dan een zaak die eerst is of voorafgaat. Nu is het weliswaar zo dat velen geloven dat oorzaken niet kunnen volgen (in de tijd) op wat ze dan veroorzaken, maar hiertegen zijn tenminste twee bezwaren in te

brengen. Gesteld dat oorzaken voorafgingen aan wat ze dan veroorzaken, dan impliceerde zulks nog altijd niet dat zomaar alles wat voorafgaat aan een zaak, er ook oorzaak van was en, ten tweede, kan de regel dat oorzaken altijd zouden voorafgaan aan wat ze dan veroorzaken, enkel en alleen gelden in de louter materieel-energetische wereld en zelfs daar zijn uitzonderingen. Wat dit laatste betreft: mensen die plannen een huis te bouwen, veroorzaken het gebouw in feite vanuit een punt in de tijd waarop het reeds voltooid is, en hier spreekt men dan ook van doelloorzaken of plannen. En wat betreft de louter materieel-energetische wereld blijkt bijvoorbeeld de bliksem te 'weten' welk metalen uitsteeksel ook effectief naar de aarde leidt; als de bliksem zich kan kiezen tussen een honderd meter hoge bliksemafleider die twee meter boven de grond is afgebroken en een tien meter hoge bliksemafleider die tot in de aarde loopt, dan zal hij niet de hoogste kiezen doch deze die tot in de aarde loopt, zodat wij hier moeten besluiten dat de bliksem 'weet' dat hij met die hoge bliksemafleider de grond niet zal kunnen bereiken of, correcter uitgedrukt, veroorzaakt zijn aankomst in de aarde zijn keuze terwijl die aankomst plaatsvindt op een later ogenblik in de tijd dan zijn start. Ook het licht blijkt te 'weten' wat het moet doen zo snel mogelijk door de ruimte te reizen, zo leren ons de wetten van de lichtbreking en werpt men op dat het licht geen kennis kan hebben, dan dient men sowieso aan te nemen dat hier oorzaken bestaan die aan het door hen veroorzaakte voorafgaan. Andermaal: ons onbegrip van deze gang van zaken vindt zijn reden in de vergissing die wij maken waar wij oorzaken met precedenter vereenzelvigen.

Dat het voortbrengen van een oorzakelijke verklaring voor een bepaald verschijnsel niets anders is dan het plaatsen van dat

verschijnsel in zijn historische context of dus het geven van een geschiedkundige beschrijving ervan, is een opmerking die wij zo moeilijk kunnen vatten omdat we eraan gewend zijn geraakt om het ene met het andere te verwisselen. De gang van zaken is uiteraard wat complexer dan hier in enkele schamele woorden weergegeven maar het volstaat om ongeacht welke wetenschap wat van naderbij te gaan bekijken om te kunnen ontdekken dat het begrip dat zij ons brengt, precair is en bijzonder relatief, en de wetenschapslui zelf zijn de eersten die zich hiervan bewust zijn. Neem bijvoorbeeld een wetenschap die zich bezighoudt met het ontstaan van het leven van een meercellig individu, zoals de leer van de ontwikkeling van de eerste cel, dan stelt men vast dat zij van start gaat met beschrijvingen van al datgene wat een onderzoeker observeert die zijn aandacht op die eerste cel richt. De onderzoeker beschrijft hoe hij een cel ziet en vervolgens beschrijft hij het zich verdelen van die cel in twee helften die dan groter worden en zich elk opnieuw delen, waarna hij vier cellen telt, die zich kort daarop elk nogmaals delen en nogmaals. Verder beschrijft hij hoe na verloop van tijd die vele cellen zich onderling gaan onderscheiden qua uitzicht, wat hij de celdifferentiatie noemt, en op die beschrijvende manier ontstaat een heel dik boek met op de flap de titel van de betreffende wetenschap, bijvoorbeeld: *Embryologie*. Wetenschap, verklaring, het kennen van de oorzaken: het is in wezen observatie en beschrijving. Daaruit kunnen nadien afleidingen worden gemaakt, maar dan wel dwingende afleidingen, want die liggen reeds in het geobserveerde zelf besloten, getuige het feit dat ongeacht wie dezelfde afleidingen zal maken, tenminste indien ze ook nog correct zijn en 'correct zijn' betekent niets anders dan stroken met het geobserveerde.

De observaties die aan de basis liggen van de wetenschappen kunnen zich uitbreiden, ze kunnen nauwkeuriger worden door de zintuigen waarmee ze worden gedaan te verscherpen middels allerlei instrumenten; ook de zaken die uit de waarnemingen worden afgeleid kunnen zich vermenigvuldigen en wanneer men zegt dat op grond van die onderzoeken voorspellingen kunnen worden gedaan, dan bedoelt men dat men beweert 'wetten' gevonden te hebben die het doen van zulk een voorspellingen mogelijk maken. Edoch, wat zijn die wetten dan?

Zoals David Hume reeds opmerkte, zijn wetten niets anders dan de zopas aangeklaagde verwisselingen van historische beschrijvingen met oorzakelijkheidsverbanden. Men observeert duizend keer dat op een paard een kar volgt en daaruit leidt men dan af dat ook de eerstvolgende keer dat men een paard ontwaart, dit paard door een kar gevolgd zal worden, want men heeft reeds deze wet geformuleerd: "Op elk paard volgt een kar". We zagen een eerste paard dat een kar voorttrok; de twijfel die wij koesterden omtrent een kar die op het tweede paard kon volgen, was huizenhoog; deze twijfel was weer minder hoog bij het zien van een derde paard omdat ook op het tweede een kar volgde en hij verminderde nog bij het zien van een vierde. Nadat wij duizend paarden zagen, elk met een kar erachter, is onze twijfel over het gevolgd worden van elk paard door een kar zo goed als opgegeven en het werd zowaar een zekerheid, een heuse natuurwet: *op elk paard volgt een kar*. Zo ook redeneren wij gebeurlijk wanneer wij vaak helemaal geen rekening blijken te houden met de eindigheid van ons bestaan op aarde: wie al twintigduizend keren des morgens ontwaakt is in zijn bed, twijfelt er allang niet meer aan dat hij ook morgen in

zijn bed ontwaken zal, ofschoon de dood alleen maar dichterbij kan komen.

Andermaal: begrijpen beperkt zich in wezen tot beschrijven. Maar om te kunnen beschrijven, moet men eerst waarnemen. Waarnemen betekent meer bepaald dat men zijn ogen niet mag sluiten voor zaken die zich van buitenaf opdringen aan ons. En waar men bijvoorbeeld het bestaan van buiten-zintuiglijke waarnemingen negeert, start men zijn werkelijkheidsonderzoek al met een bijzonder valse noot. Er zijn mensen die woordelijk kunnen vertellen wat rondom hun ziekbed bedisseld werd in de tijdspanne waarin bij hen niet meer de minste activiteit van het zenuwstelsel meetbaar was; abstractie maken van die gevallen omdat ze nu eenmaal in de minderheid zijn, is een bijzonder onwetenschappelijke aanpak van het probleem. Wetenschap begint bij eerlijke waarneming, ook als men die waarnemingen liever niet zou doen, als ze ons in verlegenheid brengen of als ze niet stroken met wat door anderen van ons verwacht wordt. Een wetenschapper die voor dergelijke belemmeringen bezwijkt, doet er beter aan mode-ontwerper te worden – een mode-ontwerper is overigens veel moediger daar hij de moed heeft om trend-breuken te introduceren.

De lucide droom

Middels wat we de verlamningshypothese hebben genoemd, blijkt het mogelijk om extra-zintuiglijke waarnemingen te verklaren, meer bepaald indien wij kunnen stellen dat de geest zich verhoudt tot het stoffelijke lichaam zoals het stoffelijke lichaam zich verhoudt tot de droom. De dromer is een gevaar voor zichzelf omdat hij niet de stoffelijke werkelijkheid waarneemt doch een waas; stel dat zijn droom hem een wild

dier zou voorspiegelen en hij stak het neer, dan was het mogelijk dat hij zijn vrouw naast hem in bed vermoordde indien hij ook fysiek kon uitvoeren wat hij alleen maar in zijn droom van plan was; om die reden verlamt het lichaam zichzelf tijdens de slaap. Analooq is in ons nieuwe wereldbeeld de fysieke wereld gezien vanuit de louter geestelijke werkelijkheid zoals een droom; het geestelijke moet verhinderen dat het door de fysieke wereld kon misleid worden en daartoe moet de geestelijke wereld ontkoppeld worden van de fysieke; de fysieke mens ziet immers het zuiver geestelijke niet omdat zijn ogen van vlees en bloed nu eenmaal niet verder reiken dan de stoffelijke wereld en hij zou derhalve geheel blindelings het geestelijke kunnen beschadigen indien zijn lichamelijke handelingen ook van invloed waren op de wereld van de geest. Maar net zoals de ontkoppeling van de dromer en zijn lichaam ook meebrengt dat de dromer geen waarnemingen kan doen in de fysieke wereld van de wakkeren, net zo brengt de ontkoppeling van de fysieke mens van de puur geestelijke wereld mee dat wij met onze ogen en oren niet zien of horen kunnen in de wereld van de geest. De gedroomde wereld is van geen invloed op de stoffelijke maar het omgekeerde is wel degelijk het geval; zo ook is de stoffelijke wereld van geen invloed op de zuiver geestelijke terwijl het lot van de geest zeer zeker ook dat van de stof bepaalt. Ter vervollediging: het doen van extra-zintuiglijke waarnemingen of dus bijvoorbeeld het zien van stoffelijke dingen zonder stoffelijke ogen, dat een zien is met geestelijke ogen, is op de keper beschouwd geen zien met de geest van stoffelijke dingen maar wel een zien van de 'afdrukken' van de stoffelijke dingen in het geestelijke. Zo ook kan men vanuit de wereld der wakkeren waarnemingen doen

met betrekking tot de inhoud van zijn droom, niet omdat men met lichamelijke ogen zou kunnen binnenkijken in de droomwereld maar wel omdat de droom een afdruk geeft in de wereld der wakkeren, en die inkijk van de wakkere in zijn eigen droom wordt de lucide droom genoemd.

Onderzoeksobstakels

Dat het zo vreselijk lang heeft moeten duren vooraleer medici zich zijn gaan bezighouden met het bestuderen van het verschijnsel van de extra-zintuiglijke waarneming en dat in feite ook nog vandaag een absolute minderheid van specialisten bereid blijkt om tijd en middelen in dit specifieke onderzoek te gaan investeren, heeft verschillende oorzaken die in het belang van de wetenschap zelf meer dan het bestuderen waard zijn.

Vooreerst kan men duidelijk en herhaaldelijk vaststellen dat mensen vrijwel nooit ernstig werden genomen wanneer zij verslag uitbrachten van waarnemingen welke zij deden gedurende de tijdspanne dat hun zintuigen inactief waren, zelfs niet als zij zelf de bewijzen daarvan leverden door te vertellen wat gedurende hun 'dood' op de afdeling Intensieve Zorgen over hen allemaal werd gezegd, en hier speelt een combinatie van meer factoren.

Vooreerst is er de relatie arts-patiënt welke nog heel vaak paternalistisch en betuttelend is en waarbij de patiënt bij voorbaat als compleet onwetend terzake en derhalve als monddood kan worden beschouwd. De vandaag gevoerde strijd voor patiëntenrechten blijkt allerminst overbodig omdat het hier gaat om een machtsverhouding welke bekrachtigd wordt door de dikwijls totale fysieke afhankelijkheid van de zieke van zijn behandelende therapeut. De therapie vereist per definitie *a*

priori de complete overgave van de zieke aan de dokter: de zieke geeft aan de dokter de kans om hem te genezen middels een behandeling waarvan succes verhoopt doch nimmer verzekerd kan worden; mist de dokter, dan zal de patiënt hiertegen meestal geen verhaal hebben omdat de slaagkansen aan statistische gegevens worden gerelateerd. Het vertrouwen van de zieke in de dokter dient compleet te zijn ofschoon de beide partijen meestal persoonlijk onbekenden zijn voor elkaar en zij dat ook zullen blijven – verwachtschap wordt zelfs uit de weg gegaan en misschien verkapt de officiële reden daartoe, de eigenlijke, die er wel eens zou kunnen in bestaan dat men het genoemde soort van ongezonde machtsverhoudingen niet in de weg wil staan.

Een tweede reden waarom de patiënt niet ernstig wordt genomen, ligt in onze gevoeligheid voor autoriteiten, en dat is in feite het probleem van de macht op zijn kop gezet. Waar macht een rol speelt, wordt de uitoefening ervan geproblematiseerd door wie de werking van de macht dienen te ondergaan, terwijl inzake het probleem van de autoriteitsgevoeligheid, de problematisering opduikt waar machtsuitoefening dreigt weg te vallen omdat mensen nu eenmaal wensen en zelfs willen dat anderen macht uitoefenen over hen, daar zij de verantwoordelijkheid die zij dragen over het eigen bestaan te lastig vinden zodat ze anderen opzoeken die zich bereid verklaren om tegen betaling in hun plaats die verantwoordelijkheid op zich te nemen of tenminste om te doen alsof. Het is nu de combinatie van deze twee – machtsuitoefening en autoriteitsgevoeligheid – die elk in een andere richting werken, welke elkaar zodanig versterken dat zij

in feite *carte blanche* hebben of ongestraft in willekeur hun gang kunnen gaan.

Een derde reden waarom de genoemde verhalen van patiënten, hun getuigenissen ten spijt, steeds opnieuw voor ongeloofwaardig worden gehouden, ligt in de nieuwigheid ervan, wat wil zeggen dat zij niet passen in het gangbare wereldbeeld en, meer nog dan dat: zij passen niet in het beeld van de 'heilige' wetenschappen welke het huidige wereldbeeld absoluut domineren.

Het fanatisme van de afgoderijen herhaalt zich in het fanatisme waarmee zij bestreden worden en ten derden male duikt het op in het fanatisme waarmee nieuwe afgoden worden vereerd: vaak zijn de nieuwe afgoden gewoon kopieën van de oude.

Verdonkeremaning door naamsverandering

Vandaag is het een goede anderhalve eeuw geleden dat Marx en Engels in Brussel het Communistisch Manifest publiceerden dat de arbeiders aller landen oproept zich te verenigen. Ofschoon reeds in 1789 de Franse Revolutie de idee bracht van vrijheid, gelijkheid en rechtvaardigheid en de eerste vakbonden in België al dateren van 1842 en in Nederland van 1837, kwamen zij pas echt goed op dreef met de opgang van het socialisme dat in feite het tijdperk afsloot van de slavernij en van de volstrekte willekeur van de werkgevers jegens de arbeiders. Maar het zint de potentaten kennelijk niet dat zij niet ongestoord hun gang van weleer kunnen gaan en zij proberen alsnog de klok meer dan een volle eeuw terug te draaien – vooreerst middels gesofisticeerde desinformatie. Het kapitalistische bestel gaat namelijk aan de benamingen morrelen en zo heeft men het nu prompt over lasten ("loonlasten") wanneer in feite zekerheid

("sociale zekerheid") wordt bedoeld. Men kan het immers niet maken om die sociale zekerheid zomaar af te schaffen, maar wat had u gedacht van "een verlichting van de loonlasten"? Loonlasten, die op de koop toe nog worden voorgesteld als lasten voor de werkgever die uiteindelijk ook wegen op de werknemer? In acht genomen de algemene onwetendheid, mede in de hand gewerkt door het hedendaagse brood en spelen, alsook het feit dat vakbondsafgevaardigden even geleidelijk als geruisloos werden omgeturnd tot medewerkers van het kapitaal, wordt de stille hoop alvast gekoesterd dat deze uitgekiende strategie de slavernij van weleer terug zal brengen onder een nieuwe en welluidende naam, zodat ook de ongeremde machtswellust van toentertijd opnieuw zal kunnen botvieren. Aan de Vlaamse universiteiten die decennialang de werkman steunden of hem alvast lippendienst bewezen, is vandaag nog steeds geen zweem van protest gerezen tegen het genoemde offensief van de aloude slavendrijvers. Beroepsfilosofen en ethici blijken immers net zoals bijvoorbeeld ook hun collegae landbouwdeskundigen aan universiteiten betaald te worden door bedrijven die nog louter het geldelijk gewin tot maatstaf hebben en niet langer de gezondheid, de waarheid of de waardigheid, en wie zich niet kunnen neerleggen bij de eisen van het gouden kalf, wacht het ontslag.

Dit historische voorbeeld staat wat buiten de onderhavige problematiek maar kan precies daardoor verhelderend zijn omdat het tevens even actueel is: terwijl men nog steeds de veroordeling van de nazi-werkkampen of de concentratiekampen uit de periode voorafgaand aan en samenvallend met de Tweede Wereldoorlog subsidieert, richten in het jaar 2014 westerse kapitalisten, met het oog op

ongebreidelde winst, in de derde wereld werkkampen op die qua wreedheid de concentratiekampen overtreffen omdat daar ook en vooral kinderen worden tewerkgesteld en uitgebuit. Van loonlasten is daar immers geenszins sprake, sociale zekerheid bestaat er niet, de kinderen worden er uitgebuit, gedumpte en vervangen. Tegelijk zwaait het zichzelf sociaal noemend Europa met de principes van de mensenrechten, de rechtvaardigheid en de gelijkheid, maar in plaats van de slavernij te bestrijden middels het laten participeren van derde wereldlanden aan de weldaden van de sociale wetgevingen met ziekteverzekering, minimumlonen en werkloosheidsvergoedingen, ondermijnt men prompt de rechten van de arbeiders ook in het westen – zoals hoger beschreven via de weg van de desinformatie en de corruptie. En wie nog steeds het naïeve geloof koesteren dat een dergelijke achteruitgang en een onrecht van die omvang nooit konden welslagen, worden eraan herinnerd dat niemand kan tegenspreken dat het maatschappelijk bestuur er in de jongste decennia perfect in geslaagd is om van de arbeid, waarvan men zich zo kort geleden nog wenste te bevrijden, het meest begeerde product op de markt te maken. "Slavernij is vrijheid (geworden) en vrijheid, slavernij" – was het niet op die manier dat Orwell's Big Brother zich uitdrukte en blijkt die paradox een goede zestig jaar later niet door de geschiedenis zelf uitmuntend te worden geïllustreerd?

Taboe

Inzake het onderzoek naar extra-zintuiglijke waarneming moet bovendien nog iets worden opgemerkt, met name het feit dat het vaker *omwille van zijn onderwerp* als onwetenschappelijk wordt afgedaan. Is er misschien iemand die ons eens kan komen uitleggen hoe het wetenschappelijk karakter van een onderzoek

ooit afhankelijk zou kunnen zijn van het onderzoeksobject? Kan iemand ons met andere woorden eens duidelijk komen maken hoe er zaken kunnen bestaan die nimmer wetenschappelijk onderzocht kunnen worden, zaken waar het onderzoek geen toegang toe heeft zonder zijn wetenschappelijk karakter te verliezen? Zijn er met andere woorden feiten mogelijk die de observator achterlaten met het strengste verbod ze te observeren? Bij ons beste weten dateren dergelijke taboes uit de pre-wetenschappelijke tijd, om niet te zeggen uit de prehistorie. Toch blijken uitgerekend vooraanstaande hedendaagse wetenschapslui hiermee weg te komen, en dit alleen maar omdat zij de wind in de zeilen hebben zoals toentertijd ook de religieuzen het voor het zeggen hadden met hun bonte verzameling van allerbelachelijkste leugens en verzinsels en er was geen rechtgeaard burger die het zelfs maar aandurfde om aan de waarheid van ook maar één van deze verzinsels te gaan twijfelen. Zoals later blijken mocht, omdat zijn broodwinning daarvan afhing!

Alle gekheid op een stokje, maar het onderzoek naar extra-zintuiglijke waarneming *is* wetenschappelijk onderzoek bij uitstek en het opzettelijk ononderzocht laten van dit domein is een regelrechte aanfluiting van de houding welke sinds hun geboorte de wetenschappen heeft gekenmerkt.

De wetenschappelijke methode

Tenslotte moet worden opgemerkt dat ons onderzoek naar een eventuele verklaring voor het gegeven van de extra-zintuiglijke waarneming helemaal niets te maken heeft met de kritiek die wij elders (1) formuleerden op het fysicalisme en het sciëntisme. Sciëntisme en fysicalisme zijn welbepaalde of

gekleurde stellingnamen inzake wereldbeeld of wereldbeschouwing welke meer bepaald aannemen dat de werkelijkheid voor wat betreft het sciëntisme samenvalt met het wereldbeeld zoals dat bestaat in de wetenschappelijke benadering van onze realiteit en voor wat betreft het fysicalisme zou de werkelijkheid dan samenvallen met het wereldbeeld zoals dat bestaat in de benadering welke de natuurkunde te bieden heeft. Sciëntisten en in het bijzonder fysicalisten blijken zich met andere woorden niet te realiseren dat de begrenzingen welke de wetenschappen en in het bijzonder de fysica constitueren, noodzakelijkerwijze van buiten deze vakgebieden zelf werden bepaald, met name vanuit een metafysische benadering van de werkelijkheid. Uiteraard is ons wereldbeeld allerm minst fysicalistisch van aard, wat ons echter geenszins verhindert om inzake het onderhavige onderzoek wetenschappelijk verantwoord tewerk te gaan. Dat wil zeggen dat we – zeer in tegenstelling tot bepaalde zichzelf sceptisch achtende positivisten – onze hypothese opbouwen op grond van alle gegevens welke de waarneming ons te bieden heeft en niet op grond van slechts die gegevens welke middels voorbijgestreefde want qua verklaringskracht ontoereikend gebleken hypothesen verklaard kunnen worden. Dat laatste is nochtans wat bepaalde positivisten wensen te doen; zij zijn in wezen producten van het naïef realisme dat noch met de wetenschappen noch met de metafysica ook maar iets te maken heeft en dat enkel door een welbepaald wensdenken wordt gestuurd – een overigens bijzonder conservatief wensdenken dat niets van de oude hypothesen wenst op te offeren aan nieuw inzicht vanuit wetenschappelijk onderzoek.

(J.B., 29 januari 2014)

Noten:

(1) Zie: Jan Bauwens, *Trans-atheïsme. Een christelijk geïnspireerde verrijzenis uit het hedendaags materialisme*, Serskamp 2003.